

N:o 149.

Af herr **J. Byström**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring af bestämmelserna angående de ständiga utskottens sammansättning m. m.

Många af Riksdagens ledamöter äro väl ense derom, att någon förändring i kamrarnes arbetssätt, särskildt i fråga om ärendenas beredning, borde åstadkommas. Å ena sidan är det ett jmförelsevis ringa antal, som hedras med eller åläggas ordinarie ledamotskap i de ständiga utskotten, och å andra sidan är det ett rätt stort antal kammarledamöter, som till väsentlig del utestängas från att något vidare uträtta i riksdagsarbetet. Under det de förra, åtminstone ej få bland dem, klaga öfver ett alltför efterhängset och ihärdigt riksdagsarbete, gå de senare nästan sysslolösa. Visserligen är det ej få, som antingen väljas till suppleanter i de ständiga utskotten eller insättas i de tillfälliga utskotten, men fördelningen af arbetet blir i alla fall ej tillfredsställande.

I de ständiga utskotten inväljas nu etthundra ledamöter, deraf hälften från hvardera kammaren, och enligt den praxis, som man följt åtminstone de senare åren, hafva dessutom valts i Första Kammaren trettionio suppleanter i de ständiga utskotten och tio ordinarie ledamöter och fyra suppleanter i tvenne tillfälliga utskott, och i Andra Kammaren femtio suppleanter i de ständiga utskotten och trettiosex ledamöter och tjugu suppleanter i fyra tillfälliga utskott.

Af de öfriga förtroendeuppdrag, som af kamrarne eller Konungen gifvas en del ledamöter, äro visserligen några af mera magtpåliggande art, men åter andra äro af sådan beskaffenhet, att de kunna förlänas personer, som äro eller blifva medlemmar af här ofvan nämnda utskott hvilket vanligen sker. Arbetet blir i dessa fall icke fördeladt på dem

som icke blifvit invalda i de vanliga utskotten, utan det blir oftast en tillökning för en del personer, som förut hafva alldeles tillräckligt mycket att göra.

I Första Kammaren torde det sålunda vara omkring fyratio ledamöter och i Andra Kammaren mellan sextio och sjuttio ledamöter, som icke blifva i tillfälle att deltaga i det mera aktivt ingripande riksdagsarbetet. Ett sådant förhållande kan naturligtvis ej vara till det helas fromma.

Som det nu är, får man ju också jmförelsevis litet uträtta vid kamrarnes plena under riksdagens första tvenne månader. Utskotten, på hvilka det tyngsta, viktigaste och mest tungifvande arbetet ligger, hinna nemligen ej bereda ärendena så, att de tidigt nog kunna för beslutsfattande föredragas i kamrarne. Mot riksdagens slut komma deremot de flesta ärendena med en brådska, som gör, att i många fall torde hvarken utskott ej heller Riksdag hinna eller kunna behandla dem med den omsorg, som deras vikt och betydelse kräfva.

I någon mån skulle detta missförhållande, enligt min mening, afhjelpas, om man delade de utskott, som nu ha mest att göra, i två utskott hvardera, d. v. s. tillsatte flera utskott, än som nu sker.

Den omständigheten, att arbetet i Riksdagen tyckes med hvarje år ökas, talar äfven för, att man mer än hittills bör fördela detta arbete på de krafter, som ytterligare kunna därför användas.

Då denna fråga på grund af min och herr Ljungmans motioner i fjor förevar i Riksdagen, uttalades från flere håll sympatier för idén om tillsättande af flere ständiga utskott. Konstitutionsutskottet hade visserligen gifvit ett afstyrkande utlåtande, men reservationer hade afgifvits, och herr Johnsson uttalade sig för, att någon ändring i nu rådande arbetssätt i Riksdagen borde göras. Ur debatten härom i Andra Kammaren tillåter jag mig göra följande utdrag.

Herr *Ernst Carlsson* yttrade: »Det kan väl hända, att man inom konstitutionsutskottet icke vill erkänna, att ärendenas förberedande behandling inom Riksdagen lemnar åtskilligt öfrigt att önska. Men säkert är att *utom* utskottet och *utom* Riksdagen den åsigten är ganska allmänt utbredd, att så är förhållandet. Detta kan bero på många orsaker. Ett par sådana tror jag t. ex. kan spåras i brist på tid och brist på krafter för utskottsarbetets vederbörliga handläggning. Det dröjer vid riksdagens början länge, innan utskotten komma i gång. Och mot slutet af riksdagen måste arbetet gå undan med sådan iltågsfart, att hvarken utskotten hinna vederbörligen förbereda eller kamrarnes ledamöter tillräckligt göra sig till godo de betänkanden, som komma in på bordet.

Jag tror knappast någon på allvar skall våga bestrida, att i de påpekade förhållandena verkligen föreligga brister, som behöfva afhjelpas. Men sedan kan naturligen frågan om sättet, hvarpå detta lämpligast bör ske, blifva föremål för ganska olika meningar. Närmast ligger då till hands, att — såsom de båda motionärerna önskat — föreslå, att utskottens antal skulle ökas.

Jag skall likväl tillåta mig påpeka, att det äfven fins andra och måhända enklare sätt att lösa frågan.

— — — — —

Sålunda, mina herrar, äfven om man icke kan känna sig tillfredsstäld med de föreliggande förslagen, så kunna dock andra utvägar i samma syfte påtänkas. Och jag anser, att man af ett så framstående utskott som konstitutionsutskottet, hvilket är utrustadt med initiativ och inom sig hyser så stora förmågor, borde kunna förvänta, att utskottet med meranämnda motioner till utgångspunkt skulle sjelft kunnat framställa ett i formelt afseende mera tillfredsställande förslag, i stället för att utskottet, såsom nu skett, helt förnämt visat saken ifrån sig.»

Herr *Fredholm* sade: »Jag vågar påstå, att arbetet äfven inom» (bevillnings-) »utskottet stundom är ganska betungande. Men jag tror ej, att man kan afhjelpa denna olägenhet genom att öka antalet medlemmar inom utskotten. En sådan åtgärd kunde visserligen möjliggöra en fördelning af ärendena på afdelningar, men ärendena skulle dock en gång behandlas af utskottet i plenum, och det blefve sannerligen då ej någon lättnad för utskottet.

En omständighet, som jag ej funnit tillräckligt betonad, vill jag särskildt framhålla, och det är, att när man blifvit vald till representant inom Riksdagen, så är det ens oafvisliga pligt att så godt sig göra låter sätta sig in i de ärenden, som förekomma till Riksdagens behandling, och jag vågar påstå, att detta är omöjligt för de ledamöter, som tillhöra de ständiga utskotten och hufvudsakligen få sysselsätta sig med de ärenden, som dit hänvisas. Ty ärendenas behandling inom utskotten tager så mycket arbete i anspråk, att det icke blir tillräcklig tid öfver för de många gånger mycket viktigare ärenden, som ligga utom området för det utskott man tillhör. Detta är en omständighet, som jag tror vara förtjent af uppmärksamhet. Denna olägenhet skulle likväl mycket lätt kunna afhjelpas, om antalet utskott ökades och kamrarnes ledamöter fördelades på utskotten. Derigenom skulle utskottens medlemmar beredas tillräcklig tid för att med noggrannhet behandla de ärenden, som hänvisats till utskotten, och tillika kunna följa med riksdagsärendena i sin helhet.»

Herr *Waldenström* yttrade: »Jag tror att utskottens antal behöfver

ökas, och det af flera skäl. Herr Fredholm framhöll, huru svårt det är för ledamöterna i utskotten, så betungade som de nu äro, att hinna sätta sig in i andra frågor än dem, som höra till deras respektive utskott. Det är en sida af saken. En annan sida är, att det vore af ganska stor vikt för flertalet af Andra Kammarens ledamöter, om också ej för alla, att blifva satta i tillfälle att deltaga i ärendenas förberedande behandling inom ett eller annat utskott, så att de icke behöfde gå här år ut och år in, utan att hafva tillfälle att deltaga i ärendenas behandling förrän i plena, då vanligen utgången redan på förhand är gifven. Det skulle vara för hvar och en ledamot af Riksdagen af uppfostrande betydelse att vara ledamot af utskott.

Härtill kommer, hvad som redan framhållits, att utskottens arbete oupphörligt ökas. Jag ber de herrar, som varit med någon längre tid, att, när de komma hem, taga fram riksdagshandlingarna till exempel från 1884. Det är de första jag har. Och när jag sammanställer utskotts- betänkandena från detta år med utskottsbetänkandena från 1898, så frågar jag med undran: »huru är det möjligt, att Riksdagens arbetskraft kunnat växa så otroligt, att den förmått åstadkomma så mycket mera nu än för femton år tillbaka?»

Herr *Hammarlund* yttrade: »Mycket obrukad arbetskraft går för kammaren förlorad, särskildt i början af riksdagen.

Vi få väl antaga, att det förhåller sig så, att ingen väljes in i Riksdagen, som icke är skicklig och lämplig att sitta i ett Riksdagens utskott. Om vi då se till, huru saken för närvarande gestaltar sig, så finna vi, att af Första Kammarens 150 ledamöter endast 101 användas i ordinarie eller tillfälliga utskott, vare sig såsom ledamöter eller suppleanter. Det är således 49 af Första Kammarens ledamöter, som, särskildt under den första delen af riksdagen, icke hafva något nämnvärdt att göra.

Här i Andra Kammaren ställer saken sig ännu ofördelaktigare. Trots de här förekommande många tillfälliga utskotten med deras många medlemmar och många suppleanter är det ändock endast 152 af kammarens ledamöter, som under riksdagens första del äro upptagna af utskottsarbete. Och det är således icke mindre än 78, hvilka, såsom vi här pläga uttrycka oss, tillhöra ledighetskomitéen.

Jag tror, att detta är ett missförhållande, som förr eller senare kräfver sin rättelse, och det är helt visst i ganska få länder, der saken ställer sig så som här, eller att det egentliga arbetet i Riksdagen utföres af ett fåtal ledamöter. I vårt grannland, Norge, t. ex. eger det förhållande rum, att hvarje stortingsman måste ovilkorligen tillhöra ett utskott eller, såsom det der heter »komité». Dessas antal uppgår till icke mindre än 14

stycken. Det kan kanske roa herrarne att höra namnen på alla dessa »komitéer»: Budget-, Gage- och Pensions-, Jernbane-, Justits-, Kirke-, Konstitutions-, Landbrugs-, Militær-, Nærings- n:o 1 och Nærings- n:o 2, Protokol-, Social-, Told- och Veikomitéerna.

Hvad jag skulle vilja anmärka mot de föreliggande båda motionerna är snarast det, att de icke gå så långt som önskligt vore. Skall man vidtaga reformer på detta område, så synes det mig lämpligt, att man toge hänsyn äfven till de tillfälliga utskotten och ordnade frågan i dess helhet. Det kan sättas i fråga, huruvida icke hela utskottsarbetet lämpligen skulle kunna fördelas på t. ex. 10 olika utskott, hvartdera med 8 à 10 ledamöter från hvardera kammaren och ett lagom antal suppleanter. Då skulle snart sagdt de allra fleste ledamöterna af kamrarne blifva upptagna af utskottsarbete.»

De utskott, som nu hafva mest att göra, äro statsutskottet, lagutskottet och bevillningsutskottet, då deremot bankoutskottet och konstitutionsutskottet ej synas vara så särdeles betungade, åtminstone enligt hvad som framgår af de tryckta riksdagshandlingarna.

Så hade år 1898 — och det ena året torde i detta fall vara det andra temligen likt — de ständiga utskotten följande antal utlåtanden eller memorial:

konstitutionsutskottet afgaf 11 utlåtanden, omfattande i tryck 96 sidor;

statsutskottet afgaf 108 utlåtanden om tillsammans 2,060 sidor. Dessutom afgaf det tillsammans med lagutskottet 12 utlåtanden om mer än 100 sidor;

bevillningsutskottet afgaf 34 utlåtanden, omfattande 326 sidor;

bankoutskottet afgaf 15 utlåtanden, omfattande något öfver 300 sidor;

lagutskottet afgaf 87 utlåtanden, omfattande 637 sidor. Dessutom afgaf det tillsammans med statsutskottet 12 utlåtanden, omfattande något mer än 100 sidor.

Jag har emellertid tänkt mig, att man skulle kunna, för att vinna här åsyftadt mål, tillsätta flere ständiga utskott.

I en del andra länder har man i sina lagstiftande församlingar flere ordinarie utskott än vi hafva. Särskildt må nämnas Norge och Nordamerikas Förenta stater.

Utom de ändringar i grundlagen, hvilka skulle behöfva göras, om detta mitt förslag bifölles, önskar jag nu föreslå följande förändrade bestämmelser i riksdagsordningen:

§ 37.

1. Å hvarje lagtima Riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, två statsutskott, två bevillningsutskott, ett bankoutskott samt två lagutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af tjugo, första statsutskottet af tjugo, andra statsutskottet af tjugo, första bevillningsutskottet af tjugo, andra bevillningsutskottet af tjugo, bankoutskottet af tjugo, första lagutskottet af sexton och andra lagutskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektor; ankommande på kamrarnes sammanstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

3. Derest i någondera kammaren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling, men är af beskaffenhet, att utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som kammaren nödigt aktar, inom kammaren tillsättas.

4. Å urtima Riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt 2 §, förekommande ärenden.

§ 39.

Statsutskotten skola undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflättna proposition och ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar.

1. Första statsutskottet åligger att granska, utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning, med undantag af hvad som rör samfärdseln, samt föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevillningar utgöras.

2. Andra statsutskottet åligger att utreda och afgifva förslag i ärenden, som röra samfärdseln, samt att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet hos kamrarne göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning ansvar yrka.

§ 40.

Bevillningsutskotten åligga att bereda alla till dem från kamrarne hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om bevillningsutgörande, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda bevillningarna, och att, sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevillningens ökande, om det erfordras, eller dess minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar. Bevillningsutskotten må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad de anse billigt och nyttigt.

1. Till första bevillningsutskottet hänvisas frågor rörande tull- och postbevillningen och i samband dermed stående ärenden.

2. Till andra bevillningsutskottet hänvisas frågor rörande allmänna bevillningen, bränvinslagstiftningen och i samband dermed stående ärenden.

§ 42.

Lagutskotten skola meddela utlåtanden öfver de från kamrarne till dem hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag.

1. Till första lagutskottet hänvisas förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil- och kriminallag; börande under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.

2. Till andra lagutskottet hänvisas förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af kommunal- och kyrkolag.

Andra lagutskottet skall ock granska justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

Jag har, som redan antydts, härmed icke beräknat att framställa ett i detalj tillfredsställande lagförslag rörande dessa grundlagsparagrafer, ej heller tror jag mig kunna göra det, speciellt hvad angår fördelningen af arbetet mellan utskotten, utan anser jag, att detta lagförslagsarbete bör göras af Kongl. Maj:t, till hvilken jag begär, att Riksdagen må besluta att aflåta en skrifvelse i detta ärende, men jag har velat framställa de hufvudsakliga principerna till de förbättrade bestämmelser, som ganska allmänt anses behöfliga i fråga om kamrarnes arbetsätt.

Förra året var det en ärad ledamot af konstitutionsutskottet, hvilken framhöll i Andra Kammaren, att han ansåg denna fråga vara alltför obetydlig för att föranleda en skrifvelse till Kongl. Maj:t, men härfpå må svaras, att Riksdagen skrifvit till Kongl. Maj:t i mindre viktiga frågor än denna. Det torde till och med vara, såsom en ärad talare sade i fjor, tvifvel underkastadt, huruvida »uti en så viktig fråga någon medlem af vare sig Första eller Andra Kammaren skulle kunna med sådan auktoritet väcka en motion, att den hade utsigt att i begge kamrarne gå igenom. Ett förslag om en viktig grundlagsändring kan icke gerna gå igenom i begge kamrarne, derest det icke framkommer från Kongl. Maj:t. Jag tror derfor, att det vore mycket lämpligt att i denna fråga skrifva till Kongl. Maj:t, lika lämpligt som när Riksdagen i andra ärenden skrifver till Kongl. Maj:t».

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, för åstadkommande af en jemnare fördelning af arbetet inom Riksdagen, enligt de här ofvan uttalade principerna, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af hithörande §§ i riksdagsordningen.

Om remiss till konstitutionsutskottet hemställas, och anhåller jag hos utskottet, att det måtte göra de ändringar i skrifvelseförslaget, hvilka kunna vara erforderliga.

Stockholm den 8 februari 1900.

J. Byström.
